

הסטטוס־קוו זז

מוזר איך ששר ההיסטוריה מסובך את הדברים. דווקא הממשלה הכי ימנית, עם כל המפלגות החרדיות והרתיבות וללא הכוחות המבקשים שינוי בסטטוס־קוו הרתי, הביאה אותנו לנקודת הכרעה היסטורית בסוגיות דת ומדינה, ולמעשה

לשינוי בפועל של הסטטוס־קוו. שלוש סוגיות עלו לאחורונה זו אחר זו ושלושתן מסמנות פריצת דרך בחופש הדת בישראל. תחילה אישרה הממשלה, אחרי שנים של משא ומתן, מתווה חדש בכותל, שבמסגרתו תיבנה רחבה חדשה, שוויונית ופלורליסטית, עבור כל מי שאינו מעוניין או לא יכול להתפלל ברחבה הוותיקה (שהפכה בעשורים האחרונים לבית כנסת חרדי). מיד לאחר מכן הכריע בג"ץ שהמוקואות הציבוריים בישראל יהיו פתוחים לכל, ותתאפשר טבילה לכל אזרח, גם אם הוא לא־אורתודוקסי. לבסוף קבע בג"ץ שגם בתי דין שאינם חלק מהרבנות הראשית יוכלו לגייר, וגירוייהם ייחשבו לצורך איזורה במדינה. שלוש הכרעות משמעותיות אלה מעלות שתי נקודות חשובות. ראשית, הן מקטינות את היקף חוסר השוויון הרדי והכפייה הרתית בישראל. אם עד עכשיו הייתה רק דרך מותרת אחת להתפלל בכותל ורק לזרם יהודי אחד מותר לטבול במקוואה, כעת כל אזרח יכול לממש בחופשיות את זהותו היהודית. למעשה, קשה שלא לתמוה איך ייתכן מצב אחר האם לא ברור שאמור להיות מקום גם לתפילות שאינן אורתודוקסיות באתר לאומי כמו הכותל? האם לא ברור שכל אזרח, ולא משנה אמונתו הפרטית, ראשי להשתמש בשירות ציבורי שהוא מממן מכיסו, כמו המקוואות?

הנקודה החשובה השנייה היא קריסת הלגיטימציה הציבורית של הרבנות הראשית. נכון, זה שנים שהציבור החילוני מביע הסתייגות, ואף דחייה מוחלטת, מהממסד המנוון הזה, ומצהיר נחרצות שהוא מרחיק אותו מיהדותו (כך טענו לא פחות מ־91% מהחילונים בסקר עמותת חרו"ש שפורסם לאחרונה ב־ynet). אלא שההירוד המשמעותי הוא שהרבנות הראשית מאבדת את סמכותה גם מבחינת שומרי המצוות. בהסכמה על מתווה הכותל חברי הכנסת החרדיים כלל לא התייעצו עם הרבנים הראשיים; במקוואות אלה דווקא נשים דתיות שרוצות לטבול באופן חופשי ולא מוכנות שיחוקק חוק עוקף בג"ץ שיכפה על כולן את דרכה של הרבנות; וב־בתי הדין המגיירים מחוץ לרבנות הם דווקא אורתודוקסיים; בית הדין החרדי של הרב ניסים קרליץ, וכנראה גם זה שפתחו חלק מרבני "צהר".

הרבנות הראשית איבדה אפוא לא רק את הציבור החילוני בני ישראל אלא גם את הרתי, והפכה לכלי ריק שלבד מחוקי המדינה הכופים אותו עלינו והתקציבים שמעניקים לו חיים מלאכותיים אין בו דבר.

איך היא הגיעה לכך? בראשית ימי המדינה הופקד ביד הרבנות הראשית פיקרון יקר מפו. היא קיבלה סמכות בלעדי דת על הנקודות המשמעותיות בחיינו – נישואין (וגירויין), קבורה, גירוי וכשרות – והיא הפקירה, עיוותה והשחיתה את הפיקרון הזה. ביחס הארנותי והאטום שלה, בהחמרה ההלכתית ללא צורך, בכבו ליהדות החילונית, באפליה כלפי נשים וכלפי יוצאי אתיופיה, בנפוטיום, בשחיתות ולעיתים אף ברשעות – היא הפכה לבלתי כשירה להיות אחראית על שום חלק מחיינו. יש לומר ביושר: גם אם הייתה הרבנות הראשית נופת צופים של רבש וקינמון, לא היינו מסכימים לכפייה רתית. הצעדים האחרונים משנים לטובה במעט מצב שכבר הרבה זמן הוא בלתי אפשרי. הצעדים הבאים חייבים לאפשר בני־שאל גם נישואין וגירויין במנותק מהרבנות הראשית. ■

ד"ר תומר פרסיקו הוא עמית מחקר במכון שלום הרטמן והמנהל האקדמי של מדרשת עלמא

נלכלת הצללים של החזקים

"הונן החבוי של אומות – פורענות מקלטי המס", זוקמן מעריך כי 7.6 טריליון (מספר שלאחריו מופיעים 12 אפסים) דולה, שהם 8% מהעושר האישי הפיננסי הגלובלי, מסתתרים במקלטי מס. מאחר שרק תאגידים ובעלי הון שיש להם הון עצמי של עשרות מיליוני שקלים יכולים להרשות לעצמם ליצור מקלטי מס, רק הם מצליחים להתחמק מתשלום מסים במדינתם בניגוד לשאר האזרחים. כך אִי־השוויון בין שתי הקבוצות הללו גדל עוד יותר. התסכול של האזרחים הצופים באלה שמתחמקים מתשלומי מס פוגע, לדעת זוקמן, בנכונותם לציית לחוק ומונע מהשלטון לבצע את משימותיו.

מאחר שרק תאגידים ובעלי הון יכולים להרשות לעצמם ליצור מקלטי מס, רק הם מצליחים להתחמק מתשלום מסים במדינתם. כך אִי־השוויון החברתי גדל עוד יותר

אלא שלהעברת כספים למקלטי מס יש השפעה שלילית נוספת: היא פוגעת ביצירת מקומות תעסוקה חדשים כיוון שהיא מעודדת אנשים ותאגידים להעביר את כספם אל מעבר לים במקום להשקיע אותו במדינה. לדעת זוקמן, אחת הדרכים להיאבק בתופעה היא להטיל חובת דיווח על העברות הכספיים הללו, ובכך ליצור מאגר רישום פיננסי גלובלי שיכלול את כל תנועות ההון בעולם.

המסמכים שנחשפו שלשום מחזקים את דבריו של מנהל רשות המסים לשעבר דורון ארבל, שהעריך כי "80% מההון השחור נמצאים בתכנוני המס האגרסיביים. 20% הנותרים נמצאים בעסקים הקטנים". הכלכלה השחורה בישראל ובעולם אינה נוצרת על ידי האינסטרטור או המורה שמלמדת שיעורים פרטיים שאינם מוציאים חשבוניות, אלא בעיקר על ידי מקלטי המס שאליהם מעבירים את כספם פוליטיקאים שחרתו על דגלם מאבק בשחיתות, בעלי הון ותאגידים כלכליים. ■

מקור אנונימי הדליף יותר מ־11 מיליון מסמכים של חברת עורכי דין פנמית מסתורית בשם "מו" סאק פונסאקה". מהמסמכים עולה תמונה אפלה של כלכלת צללים. בכלכלה זו, מערך מפוי תל של מקלטי מס, עסקאות סודיות וחברות קש מסייע לאליטה גלובלית של אילי הון, מנהיגים פוליטיים, סלבריטאים ופושעים להסתיר את עושרם. המסמכים חושפים עסקאות חשאיות והעברות כספים שהעשיר את נשיא רוסיה פוטין ומקורבי, את משפחת נשיא סין וראשי ממשלות ורדינים בהווה ולשעבר.

תחום התמחותה של "מוסאק פונסאקה" האלמונית הוא יצירת שלדים תאגידיים ומקלטי מס עבור תאגידים ויחידים לצורך הסוואת בעלות על נכסים והון. החשיפה הראשונית של המסמכים שהודלפו מגלה את בעליהם הסודיים של חשבונות בנק וחברות ב־21 מקלטי מס במקומות כמו אִי־בהאמה, אִי־הבתולה, סינגפור ומקומות אחרים.

ל"מוסאק פונסאקה" יש גם סניף בישראל, שהעניק שירותים ל־600 חברות ישראליות ול־850 בעלי מניות ישראליים. אלה חברות שבראשן עומדים פרקליטי צמרת, כמו יעקב וינרוט ורב ויסגלס, ומיליארדרים כמו עידן עופר וטדי שגיא. זה המקום להזכיר שלפני כשנתיים התגלה שגם חלק מהכנסותיו של ראש הממשלה מצא את דרכו לחשבון שפתח בבנק באי הקטן הבריטי ג'רוי – מקלט מס, שיכול היה להציע לנתניהו שיעורי מס נמוכים. מקלט מס נוצר כשמעבירים כספים למדינה שבה רמת המיסים נמוכה מאוד. כשבעלי הון או תאגידים מעבירים את כספם מישראל למדינות אלה הם חומקים מתשלום המיסים במדינה שבה נמצא מרכז חייהם וזוכים לחיסכון ניכר. בשפה המקצועית פועל לה כזו מכונה "תכנון מס לגיימינג" והיא אכן מותרת על פי החוק, אולם יותר ויותר מדינות שמאבדות הכנסות עצומות עושות בשנים האחרונות מאמצים לסגור את הפריצות הללו.

הכלכלן גבריאל זוקמן מאוניברסיטת ברקלי בארה"ב, שהיה שותף סוד לחשיפת המסמכים, כתב מחקר חלוצי על היקפם של מקלטי המס והשפעתם המזיקה על הכלכלה העולמית. בספרו

תיק יוסף סלמסה מסרב להיסגר

נה ללא טיפול. בפני המפכ"ל עמדו שתי אפשרויות: לסגור את התיק ולעבור לסדר היום, או לא. אלשיך החליט לא לעשות דבר. זה שנים טוענים יוצאי אתיופיה שהמשטרה נוהגת כלפיהם באופן משפיל, גועני ומפלה, שהם חשודים מעצם היותם ברוח. לדבריהם, מבין כלל התיקים שנפתחו באוכלוסייה היהודית בשנים 2009-2014 בגין תקיפת שוטרים, 12% היו נגד יוצאי אתיופיה, המהווים רק כ־2% מאוכלוסייה זו.

לאחרונה, בעקבות שורה של הפגנות ועימותים בין צעירים יוצאי אתיופיה לשוטרים, הוחלט במשטרה להקים "ועדת היגוי משותפת לקציני משטרה בכירים ולנציגים ממנהיגות הקהילה". בנוסף, החליטה הממשלה להקים צוות בין־משרדי "למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה", בראשות מנכ"לית משרד המשפטים, אמי פלמור. בשני הצוותים שולבו נציגים מהקהילה. ופלמור קבעה שהתנהגות המשטרה בהפגנות אכן הייתה לא ראויה.

אבל שום צוות בין־משרדי, ועדת חקירה, ועדת היגוי או צעדים בוני אמון שנקרמם סביב שולחנות עגולים לא יצליחו לשקם את מה שנהרס במחילתה ואימללה אחת של מפכ"ל המשטרה. אם היה אלשיך כן בכוונותיו לפעול למיגור הגזענות בקרב השוטרים כלפי יוצאי אתיופיה, אין ספק שלא היה מהסס ובוחר בפרשת סלמסה, שממילא מבעבעת מתחת לפני השטח כבר שנתיים, כדי לומר אמירה ערכית חד־משמעית: גם אם זה לא פלילי, משטרת ישראל תמגר מתוכה גזענות, גם מוסויות.

אירוע יכול להיות תקין מבחינה פלילית, אבל מאוד פסול מבחינה ערכית־נורמטיבית. ואת המסגרת הנורמטיבית קובע ראש הארגון, במקרה זה המפכ"ל. זה מה שמצופה ממי שהכריז עם כניסתו לתפקיד שהוא בא לשרת את החברה. אבל אלשיך בחר להיאחז בגישה הפורמליסטית, שקבעה שאין ממציאים פליליים, ולסגור את הפרשה ללא נקיטת צעדים או אמירה לשוטרים. הפגנת רגישות כלפי קהילה שחשה אפליה לא תחליש את המשטרה, אלא להפך. ■

אם היה אלשיך כנה בכוונתו למגר את גזענות השוטרים כלפי יוצאי אתיופיה, היה בוחר באמירה חד־משמעית בפרשת סלמסה: גם אם זה לא פלילי, זה פסול ערכית

